

Pr. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU

**SFINȚI
DACO-ROMANI ȘI ROMÂNI**

Ediția a treia

Carte tipărită cu binecuvântarea

I.P.S. DANIEL

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

TRINITAS, 2007

CUPRINS

Cuvânt înainte de I.P.S. Mitropolit DANIEL	5
Cuvântul autorului	7
I. SFÂNTUL APOSTOL ANDREI – Propovăduitorul Evangheliei în „Scytia Minor” (Dobrogea)	9
II. MARTIRI DACO-ROMANI	17
Martiri din provinciile romane sud-dunărene	17
Sfântul Montanus Preotul și soția sa, Maxima	21
Sfântul Irineu episcopul și diaconul său, Dimitrie	22
Sfinții mucenici militari din Durostorum	25
Sfinții mucenici Maxim, Cvintilian și Dadas din Ozovia	27
Sfinții martiri Epictet și Astion din Halmyris	29
Sfinții mucenici din Tomis (Constanța)	34
Sfinții mucenici din Axiopolis	36
Sfinții mucenici Zoticos, Attalos, Kamasis și Filippos din Noviodunum	38
Sfântul mucenic Emilian din Durostorum	40
Sfinții mucenici Nichita și Sava și alți creștini martirizați de goți	43
III. TEOLOGI DACO-ROMANI	49
Sfântul Vetranion, episcopul Tomisului	49
Sfântul Teotim, episcopul Tomisului	51
Sfântul Ioan Casian	56
Cuviosul Gherman din Dacia Pontică	59
Sfântul Niceta de Remesiana	62

IV. CUVIOȘI DIN MĂNĂȘTIRILE ROMÂNEȘTI	66
Sfântul Ierarh Ghelasie de la Râmeț	66
Sfântul Nicodim de la Tismana	70
Sfântul Ioan de la Prislop	76
Sfântul Leontie de la Rădăuți	78
Sfântul Daniil Sihastrul de la Voroneț	80
Cuvioși părinți din mănăștirile Moldovei: Vasile de la Moldovița, Rafail de la Agapia, Chiriac de la Bisericani și episcopul Ioan de la Râșca	87
Cuviosul Antonie Sihastrul de la schitul Iezeru	92
Cuvioasa Teodora de la Sihla	95
Cuviosul Onufrie de la Sihăstria Voronei.....	100
Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului	103
Cuviosul stareț Paisie de la Neamț	105
Cuviosul stareț Gheorghe de la Cernica și Căldărășani	111
Cuviosul Antipa Atonitul	114
Cuviosul ieroschimonah Ioan (Iacob) Hozevitul	117
 V. SFINȚI IERARHI	 125
Sfântul Nifon, patriarhul Constantinopolului	125
Un sfânt român la Kiev: Mitropolitul Petru Movilă	129
Sfântul Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei	133
Sfântul Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei	138
Sfântul Ierarh Teodosie, Mitropolitul Moldovei	143
Sfântul Ierarh Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Românești	146
Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești	151
Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica	157
 VI. MUCENICI AI ORTODOXIEI ROMÂNEȘTI	 165
Sfântul mucenic Ioan Românul	165

Sfântul ierarh și mărturisitor Ilie Iorest, Mitropolitul Transilvaniei	170
Sfântul ierarh și mărturisitor Sava Brancovici, Mitropolitul Transilvaniei	175
Sfântul Iosif Mărturisitorul, episcopul Maramureșului	180
Cuviosul mărturisitor Visarion ieromonahul	184
Cuviosul mărturisitor Sofronie ieromonahul de la Cioara	187
Mucenicul Oprea (Miclăuș) din Săliștea Sibiului	192
Preotul mărturisitor Moise Măcinic din Sibiel	195
Preotul mărturisitor Ioan din Galeș	199
VII. BINECREDINCIOȘI DOMNI ROMÂNI	202
Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei	202
Sfântul Voievod martir Constantin Brâncoveanu, domnitorul Țării Românești, cu fiii săi și sfetnicul Ianache	212
VIII. SFINȚI DE ALT NEAM ALE CĂROR MOAȘTE SE GĂSESC LA NOI	223
Sfântul Grigorie Decapolitul de la mănăstirea Bistrița-Vâlcea	223
Sfânta Cuvioasă Parascheva de la Iași, ocrotitoarea Moldovei	228
Sfânta muceniță Filofteia de la Argeș	235
Sfântul Dimitrie cel Nou Basarabov, ocrotitorul Bucureștilor	240
Sfântul mucenic Ioan cel Nou de la Suceava	244
BIBLIOGRAFIE	252
INDICE ALFABETIC	270
SINAXARUL SFINȚILOR DACO-ROMANI ȘI ROMÂNI	275

CUVÂNT ÎNAINTE

(la prima ediție)

Sfânta Scriptură ne arată că „*Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui*” (Psalm 67, 36). Aceasta înseamnă, în primul rând, că Dumnezeu, Unicul izvor al sfințeniei, împărtășește sfințenia Sa oamenilor pe măsură ce oamenii îl caută pe Dumnezeu.

De aceea, Sfântul Apostol Pavel îndeamnă zicând: „*Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul*” (Evrei 12, 14). Biserica lui Hristos Cel răstignit și înviat, întemeiată de El prin pogorârea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii, este deopotrivă experiența căutării sfințeniei și a primirii sfințeniei de către oameni. Cu alte cuvinte, comuniunea sfinților din toate veacurile și din toate locurile este comuniunea Împărăției lui Dumnezeu (Romani 14, 17). Sfinții sunt prietenii cei mai intimi ai lui Dumnezeu și cei mai buni dintre oameni. Sfântul este purtătorul dragostei lui Hristos pentru lume și sălașul locuirii Sfântului Duh, Care cu suspine negărite dorește ca orice om să crească duhovnicește spre asemănarea cu Dumnezeu (Romani 8, 27-30).

Biserica cinstește pe sfinți întrucât simte prezența lui Hristos și lucrarea Sfântului Duh în ei. Cinstirea sfinților nu este, așadar, o știrbire a cinstirii lui Dumnezeu ci, dimpotrivă, este o preamărire a iubirii Sale pentru oameni și a lucrării Lui de înălțare a omului spre frumusețea și viața veșnică a lui Dumnezeu. Dumnezeu nu este minunat într-o singurătate și într-o izolare veșnică, ci este minunat întru sfinții care se bucură de iubirea lui Dumnezeu și de slava Sa. De aceea, Biserica dreptmăritoare cunoaște și cinstește bucuria sfinților. Întrucât omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu Cel veșnic sfânt, **sfințenia este viața adevărată a omului sau împlinirea umanului.** Astfel, Evanghelia îndeamnă: „*Fiți dar, voi desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel creșc desăvârșit este*” (Matei 5, 48). Dumnezeu lucrează minunat de-a lungul întregii istorii a omenirii și cheamă la sfințenie toate neamurile și toate categoriile de oameni, de toate stările, de toate vârstele: „*El voieste ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” (I Timotei 2, 4).

Cartea Apocalipsei ne spune că neamurile își vor aduce slava lor în Împărăția lui Dumnezeu (Apocalipsa 21, 26). Sfinții fiecărui neam reprezintă mai ales frumusețea cea nepieritoare a slavei fiecărui neam în fața lui Dumnezeu.

Sfinții pe care i-a canonizat Biserica noastră au fost mai întâi cinstiți de poporul credincios, iar Biserica, de fapt, confirmă recunoașterea sfințeniei, care vine din lucrarea Sfântului Duh în oameni. Biserica constată și proclamă sfințenia acolo unde Dumnezeu a binevoit s-o arate. Sfinții sunt cunoscuți și necunoscuți oamenilor, iar numărul total al sfinților din fiecare neam și din fiecare vreme îl știe numai Dumnezeu. Biserica a rânduit ca duminica întâia după Rusalii să fie numită „Duminica Tuturor Sfinților”, arătând prin aceasta că sfințenia este cel mai de preț rod al lucrării Sfântului Duh în Biserică. Pentru a sublinia faptul că Duhul Sfânt a lucrat în chip minunat de-a lungul veacurilor și pe pământul țării noastre sau în poporul nostru, de la creștinarea sa începând cu secolul II și până astăzi, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 20 iunie 1992, a hotărât ca Duminica a II-a după Rusalii să fie numită „Duminica Sfinților Români”, urmând Duminicii Tuturor Sfinților, în general.

Cartea Părintelui profesor dr. Mircea Păcurariu, pe care o publicăm acum la Editura TRINTAS a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, este o mărturie, o pomenire și o cinstire adusă sfinților daco-romani și români.

Totodată, ea este și un îndemn de a urma pilda sfinților iubitori de Hristos, apărători ai dreptei credințe și binefăcători milostivi față de semenii lor. Într-o lume confruntată cu necredința și necurăția inimii, cu rătăcirii sectare și egoiste, care întunecă chipul lui Dumnezeu în om, sau cu deznădejdea și lipsa de sens a existenței, felul de viețuire și ajutorul sfinților sunt totdeauna lumină în candela credinței, izvor de viață și prietenie pentru mântuirea noastră.

Mulțumim autorului pentru osteneala sa și binecuvântăm pe cititori pentru râvna lor, rugând pe toți sfinții din neamul nostru să lumineze și să întărească cu rugăciunile lor pe toți cei care pe pământ caută sfințenia vieții în Hristos ca arvună și împlinire a Împărăției cerurilor.

† DANIEL

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUVÂNTUL AUTORULUI

*Cu ajutorul lui Dumnezeu, vede din nou lumina tiparului, în Moldova lui Ștefan cel Mare și Sfânt, această carte cuprinzând **Viețile celor peste o sută de sfinți daco-romani și români**. Am scris-o cu dragoste și sentimente de aleasă cinstire față de acești mari fii ai neamului și ai Bisericii noastre, cu gândul de a face cunoscute viața și faptele lor credincioșilor de astăzi, sau, după cum spunea marele mitropolit al Moldovei Veniamin Costachi, „ca nu prin trecerea vremii, să se facă cu totul neștiuți acești părinți neamului cestui mai de pe urmă și ca să se arate că dintru toate neamurile își alege Dumnezeu pe robii Săi cei ce urmează voi și poruncilor Lui” (**Viețile Sfinților pe decembrie, mănăstirea Neamț, 1811, f. 333 b**).*

Drept aceea, cartea de față n-a fost concepută ca o lucrare „științifică” în sensul obișnuit al cuvântului, ci ca una de „popularizare” sau, mai corect spus, de „zidire sufletească”, spre a fi de folos bunilor noștri credincioși în strădaniile lor pentru o viață cât mai aleasă și mai bine plăcută lui Dumnezeu și oamenilor.

Am prezentat mai multe „cete” de sfinți. Unii au fost trecuți de Biserică în sinaxar din vremuri îndepărtate, care nu se pot fixa cu certitudine mai ales în cazul martirilor daco-romani. Alții au fost „canonizați”, într-un fel, de evlavia populară, fiind socotiți ca „sfinți” îndată după moarte fie pentru viața lor de adevărată sfințenie, cum a fost cazul cu Daniil Sihastrul sau alți cuvioși moldoveni, fie pentru moartea lor mucenicească, ei fiind apărători ai credinței ortodoxe, cum a fost cazul multor preoți, călugări și credincioși ardeleni. Doi binecredincioși domni români – Ștefan cel Mare și Constantin Brâncoveanu – au fost socotiți sfinți de întreg poporul român dreptcredincios îndată după săvârșirea lor din viață, atât pentru strădaniile lor întru slujirea neamului și a Bisericii, cât și pentru moartea mucenicească a celui din urmă. Cățiva ierarhi, călugări și credincioși au fost canonizați oficial de Biserica noastră în diferite împrejurări, mai ales în 1955 și apoi în iunie 1992 și în anul 2005. În sfârșit, am adăugat și medalioanele unor sfinți de alt neam care au trăit însă în țările noastre, și au fost canonizați de Bisericile neamului lor, precum și ale sfinților ale căror moaște au fost aduse, în diferite împrejurări, în țara noastră și

așezate în biserici de la noi, ei fiind socotiți de atunci adevărați ocrotitori ai unor orase și întinse teritorii românești.

Mulțumesc, cu acest prilej, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, pentru dragostea cu care a acceptat editarea acestei cărți la Iași, unde tipografia înființată la mănăstirea Golia vine să reînnoade o tradiție, alături de vechea tiparniță întemeiată de marele său înaintaș, Mitropolitul Veniamin Costachi, la mănăstirea Neamț.

Autorul

Capitolul I

SFÂNTUL APOSTOL ANDREI, PROPOVĂDUITORUL EVANGHELIEI ÎN „SCYTHIA MINOR” (DOBROGEA)

Sirul „sfinților naționali” ar putea începe cu unul din apostolii Mântuitorului Iisus Hristos, și anume cu Sfântul Andrei. Acesta, deși era iudeu de neam, a propovăduit într-o parte a pământului românesc, la strămoșii noștri geto-daci și anume în teritoriile situate pe țărmul apusean al Mării Negre (Pontul Euxin).

Cine era Sfântul Andrei, „cel întâi chemat” la apostolie? Era frate al lui Simon Petru, care s-a numărat, de asemenea, printre cei 12 apostoli ai Domnului, fiind amândoi fiii pescarului Iona. Erau originari din Betsaida, localitate situată pe țărmul Lacului Ghenizaret (Marea Galileii), din provincia Galileea, în nordul Țării Sfinte. Amândoi au fost pescari, alături de tatăl lor. Amândoi s-au numărat printre „ucenicii” Sfântului Ioan Botezătorul, ascultând timp îndelungat predicile acestuia în pustiul Iordanului, cu îndemnuri la pocăință și cu proorocia despre venirea lui Mesia. De la acesta a auzit Andrei cuvintele „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii” (Ioan 1, 29). A fost și el martor, alături de alți ucenici, la botezul Domnului și la cunoscuta convorbire dintre Iisus și Ioan, întărindu-se în convingerea că Acesta era Mesia cel prezis de prooroci. A doua zi după botezul Domnului în Iordan, Ioan Botezătorul stătea pe țărmul acestui râu cu doi dintre ucenicii

lui, Andrei și Ioan (viitorul apostol și evanghelist), cărora le spune din nou: „*Iată Mielul lui Dumnezeu*” (Ioan 1, 36). Auzind această mărturisire, cei doi ucenici au pornit după Iisus, în dorința de a-L cunoaște. Iisus i-a observat și i-a întrebat: „*Ce căutați?*” La care ei au zis: „*Învățătorule, unde locuiești?*” El le-a zis: „*Veniți și veți vedea*”. Au mers deci și au văzut unde locuia și au rămas la El în ziua aceea (Ioan 1, 37-39). Andrei a anunțat apoi și pe fratele său Simon Petru că „a găsit pe Mesia” (Ioan 1, 41).

Chemarea lui Andrei la apostolie s-a petrecut ceva mai târziu. Este relatată de Sfântul Apostol și Evanghelist Matei prin cuvintele: „*Pe când (Iisus) umbla pe lângă Marea Galileii, a văzut doi frați, pe Simon ce se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, care aruncau mreaja în mare, căci erau pescari. Și le-a zis: «Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni». Iar ei, îndată lăsând mrejele, au mers după El*” (Matei 4, 18-20 și Marcu 1, 16-18).

Sfintele Evanghelii mai pomenesc pe Sfântul Andrei doar de două ori: la înmulțirea pâinilor, dincolo de Marea Galileii, când el a înștiințat pe Mântuitorul că acolo, în mulțime, era un băiat care avea cinci pâini de orz și doi pești (Ioan 6, 8-9), iar a doua oară, după învierea lui Lazăr când, împreună cu Filip, au înștiințat pe Domnul că niște elini (greci) veniți în Ierusalim cu prilejul sărbătoririi Paștelui iudaic voiau să-L vadă (Ioan 12, 20-22).

Alături de ceilalți ucenici, a fost trimis și Andrei de către Mântuitorul la propovăduire (Matei 10 și urm). L-a însoțit pe Mântuitorul pe drumurile Țării Sfinte, a fost martor la minunile pe care le-a săvârșit, a ascultat cuvintele Sale de învățătură și parabolele pe care le-a rostit în fața mulțimilor; a suferit alături de ceilalți apostoli, atunci când Domnul a fost prins, judecat, chinuit și apoi răstignit pe cruce; s-a bucurat

alături de ei când a aflat de minunea Învierii din morți și L-a văzut pe Domnul Înviat în prima zi, și după opt zile, apoi la arătarea din Galileea, când au primit porunca predicării Evangheliei la toate neamurile (Matei 28, 19).

În urma poruncii Domnului, de a vesti Evanghelia la toate neamurile, după pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea Bisericii creștine la Ierusalim, în ziua Cincizecimii din anul 30, Sfinții Apostoli și apoi ucenicii lor, au început să predice noua învățătură adusă în lume de Mântuitorul Iisus Hristos. Potrivit tradiției și celor scrise de unii istorici și teologi din primele secole creștine, Sfântul Apostol Andrei a fost primul propovăduitor al Evangheliei la geto-daci, în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră – cunoscut pe atunci sub numele de Scythia (Sciția), dar și în teritoriile de dincolo de Prut, în nordul Mării Negre. Dar până a ajunge aici, el a predicat în Asia Mică, de unde s-a îndreptat spre teritoriile amintite de la Dunăre și Marea Neagră. Trebuie să notăm că în aceste teritorii, locuite de geto-daci, prin secolele VII-VI î.Hr. s-au stabilit coloniști greci, care au întemeiat cunoscutele cetăți de pe țărmul apusean al Mării Negre: Tyras (Cetatea Albă), Histria (Istria), Tomis (Constanța), Callatis (Mangalia) și altele. Spre sfârșitul secolului al IV-lea î.Hr., s-au așezat aici triburi de sciți, populație nomadă de origine iraniană, care au fost asimilate cu timpul de autohtoni; ei au dat însă teritoriului respectiv numele de „Sciția” (Scythia). Mai târziu, teritoriile de pe țărmul apusean al Mării Negre, până înspre gurile Bugului, au făcut parte din statul geto-dac condus de regele Burebista (sec. I, î.Hr.), dar în anul 28 cetățile grecești de aici au acceptat protectoratul statului roman. În anul 46 d.Hr., întreg teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră a fost cucerit de romani și anexat la provincia Moesia Inferior (Bulgaria răsăriteană de azi), iar în anul 297, în timpul împăratului roman Dioclețian, a devenit provincie aparte, sub numele de Scythia Minor (Sciția Mică).

Integrarea acestui teritoriu – inclusiv a cetăților grecești pomenite mai sus – în cultura și formele de viață grecești și apoi romane, a oferit condiții prielnice pentru predicarea Sfântului Apostol Andrei. Așa cum arătam mai sus, tradiția despre predicarea sa în Sciția apare în câteva lucrări scrise în primele secole creștine. De pildă, în lucrarea **Despre apostoli** a lui Hipolit Romanul, mort în timpul persecuției împăratului Decius (249-251), iar în secolul al IV-lea în **Istoria bisericească** a episcopului Eusebiu din Cezareea Palestinei († 339/340) care o preluase de la un alt mare teolog, Origen din Alexandria († 254). Iată ce scria Eusebiu: *„Sfinții Apostoli ai Mântuitorului, precum și ucenicii lor, s-au împrăștiat în toată lumea locuită pe atunci. După tradiție, lui Toma i-au căzut sortii să meargă în Parția, lui Andrei în Sciția, lui Ioan în Asia...”*. De altfel, din Epistola Sfântului Apostol Pavel către Coloseni (3, 11), reiese că și „sciții” au putut auzi cuvântul lui Dumnezeu.

Tradiția că Sfântul Apostol Andrei a predicat la sciți, a fost reluată mai târziu și de alți scriitori bisericești. De pildă, călugărul Epifanie, în secolul VIII, în **Viața Sfântului Apostol Andrei**, scria că între popoarele evanghelizate de el se numărau și sciții. În așa-numitul **Sinaxar al Bisericii constantinopolitane** se preciza că acest apostol ”a predicat în Pont, Tracia și Sciția”. În același Sinaxar se află o altă știre, potrivit căreia Sfântul Andrei ar fi hirotonit episcop de Odysos sau Odessos (Varna de azi, în Bulgaria) pe un ucenic al său cu numele Amplias (Ampliat), pe care Biserica Ortodoxă îl prăznuiește în fiecare an la 31 octombrie. Mult mai târziu, scriitorul bizantin Nichifor Calist (secolul al XIV-lea) scria că Sfântul Apostol Andrei a trecut din provinciile Asiei Mici (Capadocia, Galatia și Bitinia) „în pustiurile scitice”, care puteau fi situate fie în Sciția Mare (sudul Ucrainei), fie Sciția Mică sau Dacia Pontică, locuită de greci, romani și geto-daci. De altfel, istoricii bisericești ruși

Drept aceea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 13 ianuarie 1994, a hotărât ca ziua prăznuirii sale, 30 noiembrie, să fie trecută în calendarele bisericești ortodoxe cu literă roșie, ca o adevărată sărbătoare a creștinismului românesc. Ea premerge astfel zilei de 1 decembrie, ziua națională sau a unității românilor de pretutindeni. S-a împreunat astfel sărbătoarea Bisericii cu sărbătoarea neamului, după cum Biserica și neamul au fost una în tot decursul istoriei noastre!

Mai notăm aici că, potrivit unor cercetări recente (bazate pe anumite izvoare istorice apusene), în spațiul danubiano-pontic, ar fi predicat și *Sfântul Apostol Filip*, originar, ca și Sf. Andrei, tot din satul Betsaida. El este prăznuit în ziua de 14 noiembrie (la lăsatul secului pentru postul Crăciunului).

Să ne rugăm dar Sfântului Andrei, creștinătorul geto-dacilor, zicând: *„Pe propovăduitorul credinței la geto-daci și slujitor al Cuvântului, pe Andrei cel dintâi chemat să-l lăudăm, că pe strămoșii noștri i-a adus la cunoștința lui Hristos, crucea în mâini ținând și izbăvind din înșelăciunea vrăjmașului sufletele lor, pe care le-a adus la Dumnezeu ca dar bine primit. Pe acesta, toți românii să-l lăudăm și să-l cinstim, ca să se roage neîncetat lui Hristos Dumnezeu să ne ferească de toată răutatea și să mântuiască sufletele noastre”*. (Stihira glasului 6 la Utrenia din 30 noiembrie cu unele adaptări).

Capitolul II

MARTIRI DACO-ROMANI

Martiri din provinciile romane sud-dunărene

De la începuturile ei, învățătura cea nouă adusă în lume de Mântuitorul Iisus Hristos a întâmpinat o seamă de împotriviri și prigoane din partea iudeilor și a păgânilor. Unele din ele sunt descrise de Sfântul Luca în cartea „Faptele Apostolilor”. Cei care primiseră noua învățătură au avut însă de înfruntat prigoane sau persecuții mult mai sângeroase și de lungă durată din partea împăraților romani, care considerau creștinismul ca un pericol pentru însăși existența Imperiului roman păgân de atunci. Trebuie să știm că în statul roman religia era strâns legată de viața politică și socială. Fiecare cetățean avea obligația de a cinsti pe zei și a le aduce jertfe, lucruri pe care creștinii refuzau să le facă. Prigoanele sângeroase s-au dezlănțuit sub împăratul Nero (54-68) și au durat până la începutul secolului al IV-lea, timp în care creștinismul a fost socotit ca „religie nepermisă” (religio illicita).

Între cei mai de seamă împărați persecutori s-a numărat și Dioclețian (284-305), care și-a asociat la tron pe Galeriu, care i-a urmat apoi pentru un timp la conducerea imperiului.

În anii 303-304, Dioclețian a dat patru edicte împotriva creștinilor, prin care se prevedea dărâmarea lăcașurilor de cult, interzicerea adunărilor creștine, uciderea preoților și chiar a credincioșilor, dacă nu voiau să jertfească zeilor păgâni. Câțiva ani mai târziu, a izbucnit o nouă persecuție sub împăratul Liciniu

(307-324). Singura învinuire care se putea aduce creștinilor era aceea de-a se mărturisi „ucenici” ai lui Hristos și de a refuza jertfirea la idoli. Se cunosc și pedepsele care se aplicau: bătaia cu vergi sau cu pietre, sfâșierea trupului cu ghiare de fier sau cu cioburi ascuțite, arderea cu fier înroșit, turnarea de plumb topit pe spate, spânzurarea cu capul în jos, sfârâmarea picioarelor, sugrumarea, înecarea, tăierea capului cu sabia.

În cursul persecuției lui Dioclețian și a lui Galeriu și-au jertfit viața pentru Hristos numeroși strămoși ai noștri daco-romani din provinciile romane din dreapta Dunării. Trebuie să notăm că daco-romanii trăiau atât în dreapta, cât și în stânga Dunării, deci pe un teritoriu foarte întins, pe care s-au format poporul român și limba română. De aceea, vom pomeni mai multe nume de martiri daco-romani, chiar dacă ei n-au pătimit pe teritoriul actual al țării noastre, ci la sud de Dunăre, în Serbia și Bulgaria de azi. Numele unor martiri le cunoaștem din „actele martirice”, acestea fiind scurte lucrări care descriau pătimirea lor, sau din așa numitele **Martirologii**, adică un fel de calendare, în care erau trecute zilele de sărbătoare închinare martirilor și sfinților.

Printre martirii daco-romani se numărau creștini aparținând tuturor categoriilor sociale: slujitori ai altarului – episcopi, preoți, diaconi, citeți –, funcționari de stat, negustori, țărani, bărbați și femei. Ei au pătimit mai ales în cetățile (orașele) de pe malul drept al Dunării, în provinciile Pannonia Inferior, Moesia Superior, Dacia Ripensis, Moesia Inferior, în care locuiau daco-romani, strămoșii noștri.

În orașul Sirmium (azi Mitrovița, lângă Belgrad, în Serbia), au fost condamnați la moarte, din ordinul lui Probus, guvernatorul provinciei Pannonia Inferior, preotul **Montanus** și soția sa **Maxima**, înecați în râul Sava, la 26 martie 304, apoi episcopul **Irineu** decapitat, și diaconul său **Dimitrie**, străpuns cu

Numărul martirilor din provinciile dunărene este, însă, mult mai mare, dar numele lor au rămas necunoscute. Prin viața și mai ales prin pătımirea lor, acești martiri de la începutul secolului al IV-lea, cei mai mulți cu nume romane, ceea ce arată că erau daco-romani, pun în lumină nu numai vechimea creștinismului românesc, dar mai cu seamă strălucirea sufletului lor, împodobit cu cea mai aleasă dragoste față de Hristos Mântuitorul.

Să cinstim pe acești vrednici mucenici din neamul nostru zicând: „*Umplându-vă de ape făcătoare de viață, v-ați lepădat în valurile râului și întru acelea luându-vă sfârșitul, ați înecat pe mai-marele răutății, iar acum ne izvorâți nouă izvoare de tămăduiri, prea lăudaților*”. (Din slujba **Utreniei** la Sfinții Ermil și Stratonic, peasna 6, irmos).

Sfântul MONTANUS preotul și soția sa, MAXIMA

Între preoții și credincioșii care au îndurat moartea pentru Hristos în persecuția lui Dioclețian, se numărau și preotul daco-roman Montanus și soția sa Maxima din cetatea Singidunum (azi Belgrad), locuită pe atunci de strămoșii noștri daco-romani. Pătımirea lor este descrisă în diferite **Martirologii**. La începutul anului 304, când a început prigoana împotriva creștinilor, preotul Montanus s-a refugiat în cetatea Sirmium, din provincia Pannonia Inferioară, azi Mitrovița, nu departe de Belgrad, unde își avea reședința împăratul Galeriu, ginerele lui Dioclețian. Dar a fost prins și aici și dus în fața lui Probus, guvernatorul provinciei. Stând la judecată, preotul Montanus a răspuns cu îndrăzneală că este creștin și că nu va aduce niciodată jertfe zeilor: „Eu am primit învățătura să îndur mai bine chinurile decât, lepădându-mă de Dumnezeu, să aduc jertfă demonilor”. Fiind supus la chinuri, a rezistat cu aceeași tărie, spunând: „Mă aduc jertfă prin chinurile acestea Dumnezeului meu,

Căruia I-am jertfit”. În fața acestei dârzenii și stăruințe neînfricate în fața chinurilor, Probus a poruncit să fie adusă soția lui Montanus, preoteasa Maxima, socotind că ea va fi mai slabă din fire și îl va îndupleca să aducă jertfe zeilor. Dar, spre uimirea tuturor, a cerut și ea să fie supusă la chinuri, voind să se facă astfel părtașă la patimile Domnului. În felul acesta, toate încercările lui Probus de a-i abate din drumul pe care și l-au ales singuri, au rămas zadarnice. Drept aceea, a poruncit să fie înecați în râul Sava. Auzind de această hotărâre, fericiții Montanus și Maxima au grăit plini de bucurie: „Îți mulțumim, Doamne Iisuse Hristoase că ne-ai dat răbdare și ne-ai găsit vrednici de mărirea cea veșnică”. Iar când au ajuns pe țărmul râului Sava spre a fi dați morții, preotul Montanus s-a rugat astfel: „Doamne Iisuse Hristoase, Care ai pățimit pentru mântuirea lumii, primește sufletele robilor Tăi, Montanus și Maxima, care pățimesc pentru numele Tău”. Iar nelegiuirii slujitori ai lui Probus le-au legat câte o piatră de gât și i-au aruncat în râu. Valurile apelor au tras la mal trupurile lor sfințite, pe care le-au îngropat după cuviință dreptmăritorii creștini care-i cunoscuseră.

În acest chip au primit cununile muceniciei preotul Montanus din Singidunum și soția sa Maxima, în cetatea Sirmium, în zilele împăratului păgân Dioclețian, în anul 304, la 26 martie. Se cuvine să știm că Montanus este socotit ca fiind primul preot daco-roman cunoscut cu numele din istoria Bisericii noastre, ca și soția sa, amândoi având nume latinești. Să fie pomenirea lor din neam în neam!

Sfântul IRINEU episcopul și diaconul său, DIMITRIE

La numai câteva zile după pătimirea preotului Montanus și a soției sale Maxima, **Martirologiile** înscriu numele

unui tânăr episcop, Irineu din Sirmium (azi Mitrovița), oraș din provincia Pannonia Inferior, locuită pe atunci de daco-romani, precum și de traci romanizați. Din Actul său martiric, scris în limba latină, aflăm că a fost judecat și condamnat la moarte de același guvernator al provinciei, Probus, care condamnase și pe soții Montanus și Maxima. Acest Act martiric arată că Irineu era episcopul Bisericii din Sirmium, că era căsătorit și avea copii mici, deci era un ierarh tânăr (pe atunci, episcopii puteau fi căsătoriți sau necăsătoriți). Pentru credința sa în Hristos, ca și pentru slujba pe care o avea, a fost arestat și dus înaintea lui Probus. Poruncindu-i să jertfească zeilor, tânărul episcop a răspuns: „*Cel ce jertfește zeilor și nu lui Dumnezeu, să se piardă*” (Ieșire 22, 20). Stăruind în refuzul său, Probus a poruncit să fie supus la chinuri. Venind părinții și soția lui și văzând cât de mult era chinuit, îl sfătuiau să se supună ordinului împăratului. Același lucru îl făceau și copiii săi care îl rugau: „Ai milă de tine și de noi, tată”, iar ceilalți cunoscuți, care erau de față, cu lacrimi și suspine îi ziceau: „Fie-ți milă de floarea tinereții tale!” Dar el le-a răspuns prin cuvintele lui Hristos Domnul: „*De cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el în fața Tatălui Meu, Care este în ceruri*” (Matei 10, 33). La acest răspuns, Probus a poruncit să fie dus cu pază la închisoare, unde a fost ținut mai multe zile și supus la felurite chinuri. După un oarecare timp, episcopul Irineu a fost adus în fața lui Probus, la miezul nopții. I s-a propus din nou să jertfească, spre a fi scutit de chinuri. Dar fericitul Irineu i-a răspuns: „Am pe Dumnezeu, Căruia am învățat să mă închin din copilărie. Lui mă închin, Celui ce mă întărește și Lui îi aduc jertfă, iar zeilor făcuți de mâini omenești nu pot să mă închin”. Atunci Probus a încercat să-l înduplece să jertfească măcar pentru copiii săi, pentru a nu-i lăsa orfani. Nici cu aceasta n-a reușit să-l abată din calea pe care a pornit, căci i-a răspuns: „Copiii

Tot în acel an, în ziua de 27 mai, a murit ca martir și veteranul **Iuliu**, adică un fost soldat lăsat la vatră. Aflându-se că este creștin și refuzând să aducă jertfe zeilor păgâni, a fost dus la judecată în fața unui dregător din Durostorum, cu numele Maxim. Acesta a încercat, prin cuvinte blânde, să-l înduplece să aducă jertfe idolilor. Toate încercările au fost, însă, zadarnice, pentru că preavrednicul mărturisitor al Domnului i-a răspuns cu hotărâre: „Acela (Hristos) a murit pentru păcatele noastre, ca să ne dăruiască viața cea veșnică. Hristos Dumnezeu rămâne în vecii vecilor. Pe Acesta, dacă va mărturisi cineva, va avea viață veșnică, iar cel care Îl va tăgădui, va avea osândă veșnică. Dacă voi muri înaintea Domnului Hristos, voi trăi în veșnicie”. Văzând credința lui neclintită, dregătorul Maxim a hotărât să i se taie capul.

În închisoare cu el, se mai găsea un ostaș creștin cu numele **Isihie**. Și pe când slujitorii pagâni se pregăteau să-l ducă pe Iuliu spre locul de osândă, Isihie i-a zis: „Te rog să împlinești cu bucurie făgăduința ta, ca să primești cununa pe care Domnul a făgăduit-o credincioșilor Săi și să-ți amintești și de mine, căci curând te voi urma și eu. Te rog salută pe Pasicrat și Valentin, slujitorii lui Dumnezeu, care au pornit înaintea noastră către Domnul, prin buna lor mărturisire”. Iar Iuliu i-a răspuns: „Grăbește-te frate, să vii, căci au auzit făgăduințele tale cei pe care i-ai salutat”. Și astfel s-a tăiat capul dreptmăritorului ostaș al lui Hristos, Iuliu Veteranul, la Durostorum, în ziua de 27 mai, anul 298. Iar prietenul său Isihie s-a mutat la Domnul, prin aceeași moarte mucenicească, la 15 iunie în același an.

Tot în cetatea Durostorum au mărturisit pe Hristos alți doi ostași din armata romană, **Marcian** și **Nicandru**. Au fost aruncați în închisoare și îndemnați să tăgăduiască pe Hristos și să jertfească zeilor. Refuzând aceste îndemnuri, au fost supuși la multe chinuri: bătuti cu toiege, împunși cu sulița, pârjoliți în

foc, aruncați pe cărbuni aprinși, târâți prin cioburi ascuțite și multe altele. Toate aceste cumplite chinuri nu i-au putut abate din statornicia credinței lor. Și astfel, din poruncă împărătească, în ziua de 8 iunie 298, li s-au tăiat capetele, așa cum se întâmplase, cu puțin înainte și cu ceilalți soldați mărturisitori: Pasicrat și Valentin, Iuliu și Isihie. Biserica creștină îi cinstește pe toți în ziua pătimirii lor pentru Hristos Domnul.

„Urând oștirea cea de pe pământ, mucenicilor, v-ați împărtășit de slava cea cerească și ați răbdat dureri și moarte cumplită. Pentru aceasta, aducând laude lui Hristos, cinștim prea slăvită prăznuirea voastră, prea fericiților mucenici din Durostorum”.

Sfinții mucenici MAXIM, CVINTILIAN și DADAS din Ozovia

În timpul persecuției aceluiași împărat Dioclețian, **Martirologiile** pomenesc și numele a trei mărturisitori ai lui Hristos dintr-un sat de lângă Durostorum, capitala provinciei Moesia Inferior. Înseamnă că învățătura creștină era cunoscută nu numai în orașe, ci și la sate, între țăranii daco-romani de atunci. Aceștia erau: Maximus (Maxim), Quintilianus (Cvintilian) și Dadas (Dada), originari din satul Ozovia (Ozobia). Primii doi aveau nume romane, iar ultimul purta un nume dac, semn că ei aparțineau populației din acel sat. Chiar și numele de Ozovia sau Ozobia este dacic. Se pare că unul din ei, Maxim, era citeț sau lector, deci un cleric de grad inferior care citea din Sfânta Scriptură la anumite slujbe.

Din sinaxarul zilei de 28 aprilie, ziua pătimirii lor, aflăm că au fost pârâți de cineva că sunt creștini. Din ordinul guvernaților provinciei Moesia Inferior – Tavrinius și Gavinius – au

fost arestați, legați în lanțuri și duși în cetatea Durostorum. Cei doi dregători le-au propus să abjure credința în Iisus Hristos și să aducă jertfe „mamei zeilor”, făgăduindu-le chiar că îi vor face preoți la un templu păgân închinat acesteia. Au refuzat toți trei și au rostit chiar cuvinte jignitoare la adresa acelor dregători și a zeilor la care se închinau. De pildă, Maxim spunea, între altele: „Hristos este împăratul cerurilor, Care poartă de grijă de toată făptura și ține în palmă toate câte sunt, iar noi nu ne vom închina niciodată la idoli făcuți de oameni”.

În fața acestui refuz, dregătorii au poruncit să fie aruncați în închisoare. Acolo, „prin îngerească arătare se întărea mărturisirea lor, laudând pe Dumnezeu”. Același sinaxar prezintă suferințele pe care le-au îndurat pentru statornicia lor în credința creștină: „Deci, scoțându-i din temniță, i-au dezbrăcat de hainele lor și legându-i, i-au întins pe pământ și i-au bătut foarte cumplit, după care i-au aruncat din nou în închisoare. Văzând că nu primesc nici într-un chip să aducă jertfe și să se închine zeilor, au fost duși în satul lor, în Ozovia, unde li s-a tăiat capul”. Pătimirea lor s-a petrecut într-o zi de 28 aprilie, probabil în anul 304.

Așa s-au săvârșit din viață dreptcredincioșii mărturisitori ai lui Hristos Maxim, Cvintilian și Dadas, întăriți cu harul Sfântului Duh și învredniciți de viața cea veșnică pe care Dumnezeu a pregătit-o aleșilor Săi. Jertfa lor va fi impresionat desigur pe mulți dintre consătenii lor, care s-au întărit astfel în credința creștină, ori au venit la Hristos dacă nu-L cunoscuseră până atunci.

Să cinstim pe acești trei sfinți odrăsliți din rândul strămoșilor noștri daco-romani zicând: „*Mărturisind înaintea tiranilor Treimea cea nezidită, trei sfinți mucenici ați fost omorâți și acum v-ați învrednicit de viața cea neîmbătrânitoare și moștenită hrana izvorului vieții. Pentru aceasta, rugați-vă lui Dumnezeu să dăruiască sufletelor noastre pace și mare milă*”. **(Stihiră la Doamne strigat-am, Vecernia zilei de 28 aprilie).**

S-a scris în limba latină, vorbită de strămoșii noștri daco-romani. Acești doi mucenici care au suferit pe pământul țării noastre sunt prăznuiți la 8 iulie.

Să-i cinstim și noi zicând: *„Călcând la pământ dulcelele cele râvnitoare ale celor de jos, v-ați ridicat prin dar către dumnezeiasca înălțime a muceniciei, pătimitorilor Epictet și Astion, luminători ai lumii. Pentru aceea, ne rugăm să ne apărați pe noi de întunericul păcatelor și de boale, rugându-vă Dumnezeului tuturor pentru noi”*. (**Sedeală** la mucenici).

Sfinții mucenici din Tomis (Constanța)

Cel mai însemnat oraș din provincia romană Scitia Mică era Tomisul, Constanța de azi, considerat ca o „metropolă” a provinciei. Viața creștină de aici coboară până în „veacul apostolic”, când au predicat în aceste părți doi din Apostolii Mântuitorului, Sfântul Andrei „cel întâi chemat” și Sfântul Filip. Aici a luat ființă și cea mai veche Episcopie daco-romană, cu ierarhi învățați, care au scris lucrări teologice ori au participat la diferite sinoade ecumenice și locale. În cursul persecuțiilor lui Dioclețian, Maximian, Galeriu și Liciniu, Tomisul a dat cel mai mare număr de martiri. Unii istorici socotesc că ar fi fost peste 60 de martiri. Este greu să-i pomenim pe toți, de aceea ne vom mărgini la cei mai de seamă dintre ei.

Martirologiile apusene, precum și sinaxarele din **Mineiele** ortodoxe, pomenesc pe episcopul **Efrem** al Tomisului, care ar fi pățimit aici într-o zi de 7 martie, probabil în anul 304. Se spune cum că el ar fi fost trimis aici de către patriarhul Ermon al Ierusalimului, cu câțiva ani înainte. Pentru că n-a vrut să jertfească zeilor, a fost decapitat.

Vechile **Sinaxare** grecești și **Mineiele** ortodoxe consemnează, la 13 septembrie, șase martiri care au pățimit la Tomis

sub împăratul Liciniu, prin anii 320-323: **Macrobiu, Gordian, Ili (Heli), Zotic, Lucian și Valerian** (în „Martirologiul ieronimian”, Macrobiu, Gordian și Valerian sunt pomeniți înșă, la 15 septembrie). Macrobiu și Gordian erau doi tineri originari din Asia Mică și care serveau la curtea imperială a lui Liciniu. Au fost înlăturați din slujba lor, pentru că se mărturisiseră creștini, fiind exilați tocmai la Tomis. Aici au asistat la interogatoriul care s-a luat creștinilor Ili (Heli), Zotic și Lucian, care au fost condamnați la moarte prin decapitare. Macrobiu și Gordian au împărțășit o soartă asemănătoare, fiind arși de vii din dispoziția guvernatorului provinciei Moesia Inferior. Despre Valerian se spune că ar fi murit mai pe urmă, plângând pe mormintele fraților săi de suferință.

Martirologiile apusene pomenesc, la 2 și 3 ianuarie, ca martiri în Tomis, pe trei frați: **Argeu, Narcis și Marcelin**, morți tot în cursul persecuției lui Liciniu. Primii doi au fost uciși prin tăierea capului cu sabia, deoarece au refuzat înrolarea lor în armata romană repăgânizată de împăratul Liciniu. Cel mic, Marcelin, a fost aruncat în mare. Trupul său a fost înșă adus de valuri la țărm, iar un creștin l-a dus în ascuns la casa sa, unde au avut loc apoi multe vindecări minunate. Unii istorici socotesc că ei ar fi fost fiii unui episcop de la Tomis.

Unele **Martirologii** apusene mai consemnează, între sfinții tomitani, și pe episcopul **Tit** sau **Titus** (după unele izvoare Filius), care, după multe chinuri, ar fi fost aruncat în mare tot în timpul persecuției lui Liciniu, într-o zi de 3 ianuarie.

Numărul martirilor din Tomis este înșă mult mai mare, după cum aflăm din **Martirologii** sau din **Mineie**, dar de multe ori știrile nu sunt sigure, în ce privește data și locul pătimirii. Presupunem că mulți dintre ei erau daco-romani.

Să-i rugăm să ceară lui Hristos Domnul, pentru Care au pătitit, pacea și mila Sa pentru întreg neamul românesc de

pretutindeni și să-i cinstim prin cântarea: „*Mucenicii Tăi, Doamne, întru nevoințele lor, cununile nestrucăciunii au luat de la Tine, Dumnezeuul nostru. Că având tăria Ta, pe chinuitori au surpat, zdrobit-au și ale dracilor neputincioase îndrăzniri. Pentru rugăciunile lor, mântuiește sufletele noastre*” (Troparul glasului 4, la mai mulți mucenici).

Sfinții mucenici din Axiopolis

Între centrele importante din Scitia Mică se număra și orașul Axiopolis (lângă Cernavoda de azi), port pe malul drept al Dunării, unde staționa și o legiune militară romană. Persecuțiile dezlănțuite împotriva creștinilor de împăratul Dioclețian și coregenții săi, continuate de Liciniu, au făcut multe victime în rândul creștinilor de aici, ale căror nume sunt consemnate în diferite acte martirice.

Din rândul martirilor care au pățimit aici, consemnăm doar trei, care sunt mai bine cunoscuți. Este vorba de martirii **Chiril**, **Chindeas** (Chindeus) și **Tasius** (Dasius), ale căror nume sunt pomenite și într-o inscripție descoperită aici, în anul 1947. Sfântul Chiril era foarte mult cinstit în Axiopolis, având cinci zile de sărbătoare. Era fie un martir local, fie că numai suferise aici pentru Hristos, probabil într-o zi de 26 aprilie. Se crede că pe mormântul lui s-ar fi ridicat o bazilică, ale cărei ruine se mai văd și azi. Tot așa de cunoscut era și martirul Chindeas (Chindeus sau Chindeu), un sfânt local, probabil un daco-roman.

În privința lui Tasius, mulți istorici socotesc că este una și aceeași persoană cu ostașul martir **Dasius**, despre care „Actul său martiric” arată că ar fi pățimit în cetatea Durostorum, în ziua de 20 noiembrie 304. Acești istorici cred că el ar fi suferit martiriul la Axiopolis, iar mai târziu moaștele i-au fost așezate,

pentru un timp, în Durostorum. Din actul său martiric, aflăm multe lucruri interesante în legătură cu pătimirea sa. Era soldat în armata romană, tocmai în timpul persecuțiilor lui Dioclețian. Era pe atunci foarte răspândită sărbătoarea „saturnaliilor”, în cinstea zeului grec Cronos, numit de romani Saturn, zeul timpului. Cu acest prilej, se obișnuia să se aleagă un soldat, prin tragere la sorți, ca „rege al saturnaliilor”, care era îmbrăcat „într-o haină împărătească, după asemănarea lui Cronos însuși”, având dreptul ca, timp de 30 de zile, să-și permită orice fapte „nelegiuite și rușinoase”, precum și diferite „plăceri diavolești”. După încheierea acestor zile, în ziua propriu-zisă a sărbătorii, se sfârșea însă și viața lui, căci el urma să fie adus jertfă lui Cronos și ucis cu săbiile.

S-a întâmplat ca să fie ales prin tragere la sorți, în vederea sărbătoririi lui Cronos, tocmai soldatul creștin Dasius. ”Aprins de râvnă sfântă”, după cum mărturisește actul său martiric, și-a dat seama că după acele zile de petreceri deșarte și trecătoare, „va fi aruncat în focul cel veșnic”, încât Dasius și-a zis: „Este mai bine pentru mine să sufăr puținele chinuri și munci pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, iar după moarte să moștenesc viața cea veșnică, împreună cu toți sfinții”. Drept aceea, în ziua rânduită pentru începutul sărbătorii, Dasius le-a spus celorlalți soldați că este creștin și că preferă să fie adus el însuși jertfă lui Hristos. Închis de îndată, a doua zi a fost adus în fața comandantului său militar Bassus, spre a fi judecat. Neînfricatul Dasius a respins cu tărie toate încercările aceluia de a-l face să cinstească chipurile împăraților de atunci. El declara, între altele: „Sunt creștin și nu slujesc împăratului pământesc, ci împăratului celui ceresc și primesc darul Lui, trăiesc din harul Lui și mă îmbogățesc din negrăita Lui iubire de oameni” sau: „Eu mărturisesc că sunt creștin și nu mă supun nimănui altuia decât Unuia, curatului și veșnicului Dumnezeu, Tatăl,

Fiul și Sfântul Duh, Cel în trei nume și fețe, dar de o singură ființă”. Văzând că toate încercările de a-l abate de pe drumul său rămân zadarnice, Bassus l-a supus la multe chinuri și, în cele din urmă, a poruncit să i se taie capul. Săvârșirea lui din viață s-a petrecut în ziua de 20 noiembrie, anul Domnului 304.

Moaștele fericitului mucenic al lui Hristos au fost duse la Durostorum, iar în anul 579 la Ancona, în Italia, unde se păstrează până azi, în biserica Sfântul Cyriacus. Pe sarcofagul său se găsește inscripția grecească: „Aici zace Sfântul martir Dasios, adus din Dorostol” (Durostorum).

Sfinții mucenici ZOTICOS, ATTALOS, KAMASIS și FILIPPOS din Noviodunum

În septembrie 1971, s-a făcut o descoperire de mare însemnătate, care pune și mai mult în lumină vechimea și vigoarea creștinismului daco-roman. Este vorba de o bazilică paleocreștină, având trei nave și o absidă semicirculară (altar), descoperită în comuna Niculițel, din județul Tulcea, la vreo 10 km de vechea cetate romană Noviodunum. Valoarea acestei bazilici stă în cripta sa cu moaște de martiri (*martirion*) – de formă pătrată (3,70x3,40), construită din cărămidă cu mortar, așezată sub altar. În interiorul criptei s-a aflat o raclă din lemn, așezată pe pavimentul de piatră, în care erau moaștele a patru martiri. În interior, pe peretele din stânga intrării, a fost zgâriată în mortarul crud o inscripție în grecește: „Martirii lui Hristos”; iar pe peretele din dreapta apare din nou cuvântul „martiri”, precum și numele lor: Zotikos, Attalos, Kamasis și Filippos.

În anii următori, continuându-se cercetările arheologice, sub nivelul acestei cripte, s-au mai descoperit resturi din trupurile

prăznuiți pe 4 iunie, să ne ocrotească cu rugăciunile lor înaintea lui Hristos Domnul, pentru care au pățimit și ei.

„Purtătorilor de chinuri, ca niște viteji cugetători, îndrăzneală având către Dumnezeu, nouă tuturor celor ce vă cinstim cu dragoste, cereți-ne iertare de greșale, izbăvindu-ne de patimi și de necazuri”.

Sfântul mucenic EMILIAN din Durostorum

După anul 313, când împăratul Constantin cel Mare a acordat libertate creștinismului în Imperiul roman, a urmat o perioadă de pace pentru Biserica lui Hristos. Dar după aproape o jumătate de veac, a apărut o ultimă încercare de reînviere a păgânismului, pornită de împăratul Iulian Apostatul (361-363), numit așa tocmai pentru că se lepădase de credința creștină. El a pus în fruntea armatei numai ofițeri păgâni, iar la conducerea marilor unități administrative demnitari păgâni, care aveau misiunea de a reintroduce și de a reface vechile temple, spre a le reda cultului, declarându-se el însuși ca ”pontifex maximus”, adică mai marele preoților păgâni. Toate aceste încercări de refacere a păgânismului au dus la nemulțumiri și chiar la răzvrătiri fâțișe din partea creștinilor, încât s-a ajuns, în unele locuri, la noi persecuții împotriva lor. În cursul acestora, și-au jertfit viața pentru Hristos și unii creștini din ținuturile dunărene. Între ei se număra și tânărul Emilian din Durostorum (azi Silistra) pe Dunăre.

Din fericire, se cunoaște Actul său martiric, păstrat în latinește și grecește, din care aflăm că era militar și că era fiul prefectului din Durostorum, Sabbatianus. Se spune că după ce împăratul a dat edictul prin care creștinismul era interzis în tot Imperiul roman, a fost trimis în Durostorum un oarecare Capitolin,

„vicarul Traciei”, om „plin de înșelăciune și cu mintea întunecată, doritor fiind încă și de vărsare de sânge și având mare râvnă pentru idoli”, ca să cerceteze dacă se mai aflau creștini. Ajungând la Durostorum, conducătorii cetății au jurat că toți locuitorii „se închină zeilor noștri și neîncetat le aduc jertfe cu toată cinstirea”. Bucuros de un asemenea răspuns, Capitolin a chemat la un ospăț pe toți dregătorii din cetate. Dar pe când petreceau ei, tânărul Emilian „privind împrejur și văzând timpul potrivit ca să câștige cununa vieții celei de sus, fiindcă se socotea creștin nu numai în fața lui Dumnezeu și a îngerilor, ci și a oamenilor și dorind ca lucrul acesta să fie arătat tuturor, a intrat în templul păgân din cetate și cu un ciocan de fier a distrus statuile zeilor, adică idolii, a răsturnat altarele și jertfele puse pe ele, apoi a ieșit nevăzut de nimeni”.

Un slujitor al lui Capitolin văzând cele ce s-au întâmplat în templu, l-a înștiințat de îndată. Plin de mânie, a poruncit să fie găsit vinovatul. Atunci slujitorii lui au văzut trecând prin fața templului un țăran oarecare, pe care socotindu-l că este făptașul, l-au arestat și l-au bătut. Dar Emilian, văzând că este chinuit un om nevinovat în locul lui, s-a predat singur acelor slujitori, mărturisind că el este vinovat pentru cele petrecute în templu. Doi soldați l-au arestat de îndată, în ziua de 16 iulie 362, ducându-l înaintea lui Capitolin, care l-a supus unui interogatoriu. Fiind întrebat care îi este numele, el a răspuns: Dacă mă întrebi de numele meu obișnuit, mă numesc Emilian, dacă, „dimpotrivă, cauți numele meu cel desăvârșit, atunci socotește-mă a mă numi creștin”. Întrebat de ce „a adus ocări nemuritorilor zei”, tânărul Emilian a răspuns cu mult curaj, zicând: „Dumnezeu și sufletul meu mi-au poruncit să calc în picioare pe acești neînsuflețiți, ca să se arate tuturor că sunt pietre fără suflet, muți și surzi, în care nu se află nici un fel de grăire”. Plin de mânie, Capitolin a cerut să fie dezbrăcat și întins cu fața la

pământ, poruncind apoi slujitorilor să-l „umple de răni adânci”. Pe când era bătut cu cruzime cu vine de bou, Capitolin l-a întrebant din nou cine l-a îndemnat la acea faptă, la care, neînfricatul Emilian a răspuns cu aceeași hotărâre, că numai Dumnezeu și sufletul său l-au făcut să răstoarne și să calce în picioare „zeii cei spurcați” și să arunce „jertfele cele nelegiuite”. În fața unei asemenea înfruntări, Capitolin a poruncit să fie întors cu fața în sus și lovit cu aceeași neîndurare și pe piept.

După ce l-au bătut vreme îndelungată, mărturisind din nou că este „rob al lui Hristos”, Capitolin a poruncit să fie ars de viu, ca nu cumva curajul și statornicia lui în credință să fie urmate și de alții. Atunci slujitorii l-au scos afară din cetate, aproape de malul Dunării, unde se pregătise un rug pentru el. Emilian le-a cerut să-l lase să se roage lui Dumnezeu. Iar după ce s-a rugat, a fost aruncat de slujitori în foc. Dumnezeu a făcut însă o nouă minune, căci „focul cunoscând pe mucenicul lui Hristos nu l-a mistuit, ci l-a păzit întreg și neatins, iar pe slujitorii lui Capitolin, cei ce erau aproape, i-a cuprins flacăra și i-a ars de tot”. Văzând că a rămas nevătămat, fericitul Emilian „a mărit pe Dumnezeu, și întorcându-se spre răsărit, s-a însemnat cu semnul crucii și ridicându-și privirile către cer a zis: Doamne Iisuse Hristoase, primește sufletul meu! Și zicând acestea, a adormit în pace”. Era în anul Domnului 362, în ziua de 18 iulie.

Actul său martiric istorisește mai departe că femeia lui Capitolin, fiind creștină în taină, a fost rugată de ceilalți mărturisitori ai lui Hristos să ceară de la bărbatul ei trupul noului mucenic spre a fi îngropat după cuviință. Și astfel, uns cu miruri, trupul său a fost redat pământului din care a fost luat, cu cântări duhovnicești și cu psalmi, undeva în apropierea orașului Durostorum, la locul numit Gedina. De atunci, mucenicul Emilian este prăznuit ca sfânt și trecut în sinaxar în ziua de 18 iulie, ziua pătimirii și mutării sale la Domnul.